

Miljöförbättrande åtgärder för sura sulfatjordar

Janne Toivonen
Geologi och mineralogi
Åbo Akademi
janne.toivonen@abo.fi

Efter den stora fiskdöden 2006-2007 lade jord- och skogsbruksministeriet upp en strategi:

- I Finland finns Europas största förekomst av SSJ
- Syra- och metallbelastningen har märkbart försämrat det ekologiska och kemiska tillståndet i många vattendrag
- I alla typer av markanvändning där sulfidjordar förekommer bör miljöriskerna tas i beaktande
- Kartering av SSJ och undersökning av miljömetoder har påbörjats (CATERMASS-Climate Change Adaptation Tools for Environmental Risk Mitigation of Acid Sulphate Soils) (PRECIKEM-Kemisk precisionsbehandling av sura sulfatjordar för att förhindra uppkomsten av syra)

Miljöförbättrande åtgärder för sura sulfatjordar

- Effektivaste metoden för att undvika syra- och metallbelastning är att undvika dränering av sulfidleror ► även torrläggning av små mängder sulfidleror kan orsaka stor miljöpåverkan
- Undvika gräva djupare än nödvändigt, och speciell försiktighet bör iakttas vid t.ex. grävning av slambassänger, sedimentationsbassänger eller våtmarksanläggning
- Om inte kartering har utförts på förhand bör mörk/svart gyttjelera fungera som varningssignal vid dränerings- och grävarbeten
- Enligt forskning halveras syrareserven i SSJ på 30 år ► belastningen upphör om ca 100 år (pH stiger över 4)

Kalkning av sediment

- Kalkning är nödvändigt på jordbruksmark som består av SSJ för att kunna odlas
- Kalken har effekt endast i det skikt det blandas in i (ploglagret i jordbruksmark är ca 20 cm) ► kalken borde blandas ner till över 2 m djup för att neutralisera hela det sura lagret
- En hög aciditet, upp till 0,5 mol/kg, betyder att det teoretiska kalkbehovet är 500 ton kalk/hektar för att höja pH till 5,5 (två m djup SSJ)
- I praktiken mister en stor del av kalken neutraliseringsförmågan i pH-värden <4 pga. att rost fälls ut på kalkkornen och hindrar kalken från att lösa sig fullständigt ► ca. dubbelt mera kalk behövs
- Små mängder av mudder- eller grävmassor kan kalkas ifall kalken blandas in så effektivt som möjligt
- Ytkalkning har mycket liten eller ingen effekt alls på avrinningsvattnets kvalitet

Kalkning av vattendrag

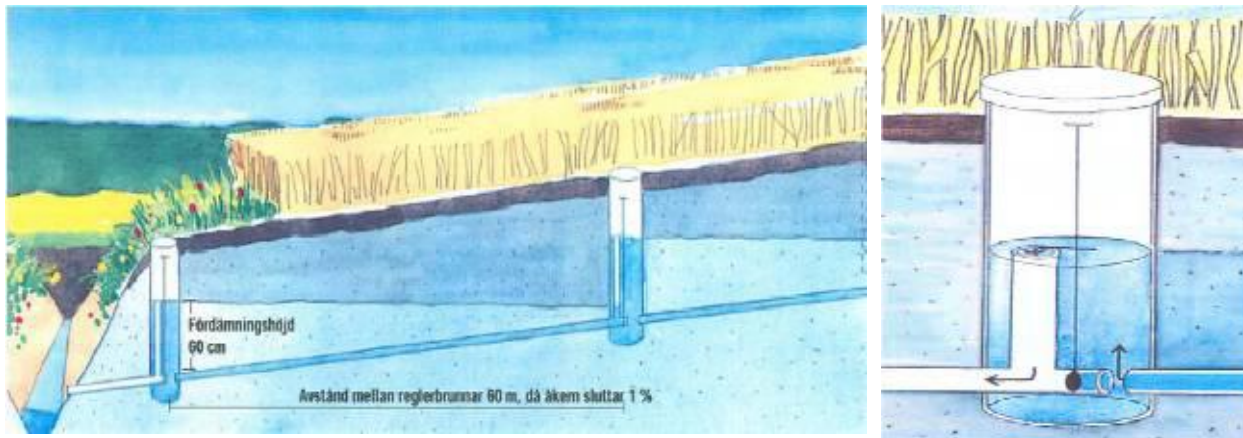
- Vid kalkning av vatten uppkommer samma problem som vid kalkning av jord (stora kalkmängder och kalkens svaga löslighet)
- Kalkningen bör göras med en kalkningsstation i rinnande vattendrag (forsar) för att förbättra lösligheten ► stora investeringskostnader
- Vid kalkning är bakgrundsinformation om vattenkvaliteten samt önskat pH viktigt
- Uppföljning av vattenkvalitet samt fiskstammar är nödvändigt
- Kalkstensmjöl är lämpligt för vatten där aciditeten är < 2 mmol/l (kalken löser sig tillräckligt bra)
- Ifall aciditeten är > 2 mmol/l bör bränd (CaO) eller släckt (Ca(OH)₂) kalk användas pga. att lösligheten är oberoende av pH
- Bränd och släckt kalk är dyrare, överdosering bör undvikas, och är frätande ämnen
- Tekniska problem eller brist på finansiering kan tillintetgöra effekten av redan utförd kalkning
- Kalkning av vattendrag åtgärdas symptomen, inte orsaken

Sammanfattning

Forskning har visat att små vattendrag kan kalkas med någorlunda god framgång, men planering och uppföljning är viktigt! Metodens kostnadseffektivitet är diskutabel

Reglering av grundvattennivån (jordbruk)

- Genom att undvika att grundvattennivån sänks alltför kraftigt under somrar kan man i teorin till stor del undvika bildning av svavelsyra
- I aktiva SSJ kan grundvattnet sjunka under 2 m under torra somrar, och detta orsakar även torkskador på jordbruksgrödor
- Reglerad dränering är en metod med potential att magasinera en del av vårens smältvatten
- Metoden möjliggör också att man pumpar in vatten bakvägen på sommaren för att höja på grundvattennivån
- Nergrävd plastfilm mot utfalldiket ofta nödvändigt för att undvika förbiflöden
- Metoden är ännu bristfälligt undersökt, och kortvariga undersökningar visar inga tydliga miljöeffekter

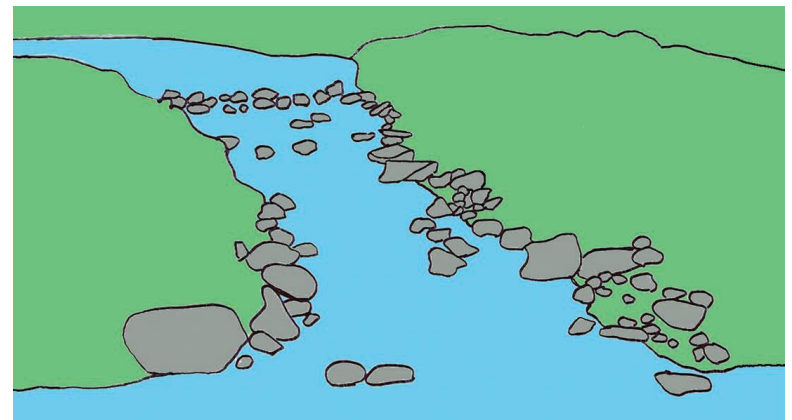

Principskisser över hur en reglerbar dräneringsbrunn påverkar grundvattennivån. Vattenflödet regleras genom att öppna eller stänga ventilen (Jord- och skogsbruksministeriet, 2005)

Skogsbruk

- Generellt sett orsakar skogsbruket mindre belastning än jordbruket (mindre intensiv dränering och tjockt torvlager)
- Lokalt kan skogsbruket ha stor påverkan
- Inom skogsbruket har inga undersökningar på miljömetoder gjorts
- Reglering av grundvattennivån kan tillämpas på skogs- och torvmark, t.ex. med bottendammar eller underdimensionerade trummor
- Vid dikning/grävning läggs sulfidjorden så långt som möjligt från diket och täcks med torv (Metaller hinner fångas upp i torven och sulfiderna torkar långsammare)
- Kustens skogscentral planerar undersökning av olika vattenskyddsåtgärder för att minska på urlakningen av SSJ (Perhonjoen alaosan happamuuden hallinta)

Exempel på bottendamm (Metsätalouden vesiensuojelu - *Metsätalouden vesiensuojelu -kouluttajan aineisto*)

Tack

